

ta kan nog förklaras av att boken är skriven av någon som inte levt nära Brueggemann, utan som närmat sig projektet som en av hans beundrare. Tyvärr är boken också dåligt skriven. För ofta upprepas saker som redan sagts. Jag tappar räkningen på hur många gånger jag får höra att hans släkt migrerat till Missouri och hur Brueggemann är präglad av sin tyska pietism. Jag frustreras och tappar läslusten när samma anekdoter dyker upp om och om igen, ibland identiskt formulerade. Greppet att skriva kreativt och med föreställningsförmåga är spännande, men Kanagy lyckas tyvärr inte leverera. För den som läst en del av Brueggemanns böcker är det enda nya i denna bok de böner som avslutar boken, böner som Brueggemann skrivit för detta sammanhang.

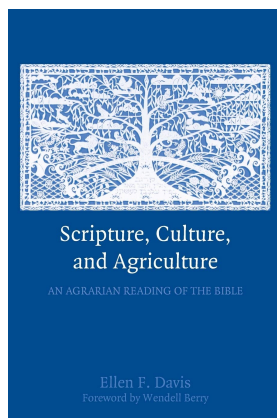
Sammantaget gör detta jag tyvärr inte kan rekommendera boken. I stället för att läsa denna bok föreslår jag att man läser Brueggemanns egna böcker, och så hoppas jag att någon i framtiden tar sig an uppgiften att skildra Brueggemanns liv och gärning på ett bättre sätt.

David Davage, ALT

DOI: 10.58412/hyb.v3i1.40741

Ellen F. Davis, *Scripture, Culture, and Agriculture: An Agrarian Reading of the Bible* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), ISBN: 978-0521732239

Världen befinner sig i kris. Gång efter annan hör vi rapporter om den globala uppvärmningen och hur vi ligger till jämfört med de utsläppsmål som satts upp för att klara av att bromsa in uppvärmningen. Många människor påverkas redan nu av högre havsnivåer, extremväder och vattenbrist – och värre kommer det att bli. Det här kan inte vara vad Gud planerade för mänsklighetens tid på jorden. Vi kan inte vara skapade till att förstöra jorden för oss själva och annat levande. Det är uppenbart att



vi har gått fel någonstans, men vad borde vi göra i stället? Vad vill Gud? Ellen F. Davis skriver *Scripture, Culture, and Agriculture* som ett försök att väcka samtal kring ekologi och teologi med hjälp av moderna agrarianistiska författare och de gammaltestamentliga texterna. Davis är själv teolog men har inspirerats mycket av de tankegångar som lyfts fram inom agrarianismen. Hon vill visa hur väl det agrarianistiska tankesättet stämmer överens med Bibelns förhållande till jorden och låta det belysa dagens klimat- och ekologikris.

För att uppnå detta ställer hon gammaltestamentliga texter bredvid moderna agrarianistiska skrifter i korsbefruktande samtal. En grundläggande tanke för Davis är att Bibeln talar om "landet" på ett sätt som inkluderar både ägandeskap och omvårdnad. Målgrupp för boken är både teologiskt utbildade och andra teologi- och ekologiiintresserade.

Bokens första två kapitel utgör en introduktion för de efterföljande där Davis behandlar specifika bibelställen. I det första kapitlet argumenterar Davis för vikten av att se på världen med en profetisk blick. Hon menar att denna blick är avgörande för att en lyckad tolkning av bibeltexterna ska kunna genomföras. Den profetiska blicken innebär att våga och förmå se det onda i världen. Mer precist är det, enligt Davis, nödvändigt att få upp ögonen för Guds kärlek till världen mitt i all brustenhets för att kunna läsa bibeltexterna på ett trovärdigt sätt. Det kan göra ont att se det brustna i världen, men det är avgörande för att kyrkan ska kunna adressera det.

I det andra kapitlet introducerar Davis relationen mellan Bibeln, agrarianismen och det moderna industrialiserade jordbruket. Det är framför allt på fyra områden som det agrarianistiska tänkandet sammanstrålar med det bibliska: (1) betoningen på landets värde som en Guds skapelse, (2) ifrågasättandet av ökad kunskap, eller teknologi, som lösningen på människans problem, (3) fokuset på människans materiella behov, men utifrån ett långsiktigt och sparsamt perspektiv, samt (4) förståelsen av värde som något mer än pris.

Den första text Davis behandlar är skapelseberättelsen i 1 Mos 1. Davis ser skapelseberättelsen som en dikt med den återkommande frasen "Gud

såg att det var gott” som en grundrytm. Davis menar att det här öppnar för en estetisk förståelse av skapelseberättelsen som beskriver Guds rätta skapelseramar. Hon argumenterar vidare för att den växtlighet som beskrivs stämmer väl överens med den i Israel med närområde, och att texten därför placerar Israels folk i rätt förhållande till sin del av jorden. Davis menar att Guds befallning till människan att lägga jorden under sig refererar till erövringen av Kanaans land. Folkets förhållande till landet fungerar då som ett exempel för hur hela mänskligheten ska relatera till skapelsen. Det innebär ytterst att Gud är den som äger landet och att det är möjligt att förlora landet vid felaktig användning.

Davis rör sig sedan vidare till den för Israels folk så avgörande exodusberättelsen. Hon visar hur exodusberättelsen kan fungera som ett motgift mot industrisamhällets överkonsumtion. Egyptens jordbruk bemannades i hög grad av slavarbetare och rikedomerna samlades högst upp i maktpyramiden. Detta liknar dagens situation med arbetare som sliter och ägare som får vinsten. Israeliternas överlevnad i öknen byggde dock inte på slavarbete, utan på Guds omsorg genom mannat. Mannat kunde inte samlas på hög – varken för frosseri eller sparande. Israeliterna var i stället tvungna att lita helt till Gud för sitt uppehälle, och beskyddades därmed från överkonsumtion. Samma förhållanden gällde också för alla – både hög och låg.

Davis vänder sig sedan till 3 Mosebok och hävdar att boken inte innehåller argumenterande lagtext – lagarna motiveras sällan. Snarare ska den ses som en ”förkroppsligad föreställningsförmåga” (eng. ”embodied imagination”, 84) som med hjälp av flera liknande exempel visar på grundläggande förhållanden i Guds skapelseordning. Ett exempel på detta är helighetslagarna i 3 Mos 19. Hela kapitel 19 utgör enligt Davis en uppmaning till helighet där de enskilda lagarna blir exempel på helighetens praktiska utlevnad. Lagarna visar således på hur relationen mellan människor och Guds skapelse bör levas.

I nästa kapitel tar Davis ett övergripande grepp om vad hon kallar ”förbundsekonomi” (eng. ”covenantal economics”, 101). Davis argumenterar att Bibelns syn på att ha landet i besittning grundar sig i förbun-

det, där Gud utlovade landet till folket. Det handlar här inte bara om att *äga* landet, utan framför allt om att *bruka* och *vårda* det. Gud gav ett landområde för folket att leva inom, inte ett politiskt rike att hävda folkets makt med. Davis menar att en sådan förståelse av landet leder till mer måttlighet i bruket av landet, vilket i sin tur medför en större hållbarhet.

I kapitlet om profetlitteraturen fokuserar Davis på Amos och Hosea. Hon menar att dessa båda profeter hade tydliga budskap om hur landet skulle vårdas. De orättvisor och omoraliska handlingar som profeterna talar emot är enligt Davis uttryck för en ekonomi som höll på att skifta från små familjeägda jordbruk till en centralisering hos kungen. Amos och Hosea tillrättavisar landets elit och pekar på att landet är Guds gåva som hela Israels folk har fått att bruka.

I nästa kapitel närmar sig Davis ämnet arbete och lättja. Hon ansluter sig till en förståelse av lättja som inbegriper både lathet och felaktigt arbete. En typ av arbete som Davis anser vara särskilt problematisk är det vinstdrivna, exploaterande arbete som kännetecknar marknadsekonomier. Strävan efter ökad konsumtion kommer oavslåeligt leda till att framtida resurser tar slut. Som kontrast till detta menar Davis att ett gott arbete syftar till långsiktighet – att upprätthålla möjligheten till liv för familjen och landet. Davis använder den ”driftiga hustrun” i Ord 31:10–31 som ett konkret exempel på sådant gott arbete.

Genom hela boken återkommer kallet tillbaka till ett mer ruralt samhälle. Davis lyfter gång på gång problemet med den överdrivna urbanisering som går hand i hand med det industriella lantbruket. Det visar sig dock i det avslutande kapitlet att målet inte är ett samhälle utan städer. Davis menar snarare att den goda staden, i bibliskt perspektiv, är tätt sammankopplad med de rurala områdena runtomkring och ser till hela regionens bästa. Hon visar hur staden på Bibelns tid var ett hem för många av de bönder som jobbade på fälten runtomkring. Det viktiga är det nära förhållandet mellan stad och landsbygd – det motverkar exploatering!

Davis visar väl hur de gammaltestamentliga texterna har något att säga i fråga om relationen till skapelsen, och hon gör det i ett bredare perspektiv än diskussionen om ”landet” ofta tagit hänsyn till. Visserligen är det faktum att texterna behandlar jordbruk i den utsträckning de gör rimligt

utifrån det att dåtidens samhälle var så tydligt uppbyggt kring jordbruk. Samtidigt är Davis klarsynt när hon visar att det även idag är jordbruket som lägger grunden till samhällets konsumtion, och att ett industrialiserat jordbruk leder till industrialisering och överkonsumtion även på andra områden. På så sätt kan texterna tala lika mycket till oss som till historiens Israel.

Trots att Davis lyckas visa på de gammaltestamentliga texternas relevans för jordbruksfrågor och nutidens ekologiska kris finns det i hennes bok en risk med att för tydligt leta efter svar på specifika frågor i bibeltexterna. Är det verkligen så att texterna säger något om våra frågor, eller är det Davis som hittar de svar hon vill? Det tydligaste exemplet i boken är Davis resonemang om den driftiga hustrun, där hon likställer lättja och felaktigt arbete. Att göra en koppling mellan lättja och marknadsekonomens skadliga konsumtion är dock inte helt självklar. Kanske att Davis här gör lite för mycket av bibeltexterna för att besvara sina frågeställningar, även om hon inte är ensam i en sådan förståelse av lättja.

På det stora hela är dock Davis resonemang rimliga. Bibeltexterna har mycket att bidra med till dagens situation. Särskilt Davis breddande av förståelsen av "landet" som mer än ett område att ha politisk kontroll över är passande utifrån texterna och ett viktigt budskap till vår tid. Likaså är tanken om Israels förhållande till landet som ett mikrokosmos av mänsklighetens förhållande till jorden intressant i relation till vår tids klimatförändringar. Är det ett missbruk av landet som håller på att leda till exil för många? Även i vår tid är det de utsatta som lider och eliten som lever bekvämt. Det är uppenbart att något behöver hända i vårt sätt att förhålla oss till skapelsen, och det är mer bråttom nu än när Davis skrev denna bok. Ytterst blir boken profetisk i det att den öppnar upp den ekologiska krisen som ett objekt för Guds blick. Den hjälper kyrkan att vara profetisk genom att visa hur Gud har en vilja för skapelsen som vi kan förmedla. Att vara profet är att vara aktiv. Vi kan därför inte nöja oss med passagerarsätet. Kyrkan har en viktig möjlighet att tala Guds profetiska ord in i den ekologiska krisen. Så låt oss göra det!

*David Sönnnerbrandt, masterstudent ALT*

DOI: 10.58412/hyb.v3i1.31510